

מבצע "ברדס"
54-55

מבצע "ברדס 54-55", במהלכו תקפו כוחות צנחנים וקומנדו ימי 7 יעדים ב - 2 מחנות מחבלים, המרוחקים יותר מ - 180 ק"מ מגבול ישראל - הוא בעל משמעות היסטורית. על - מנת להיצמד להערכות אותנטיות של המבצע, אפשר להיתלות באילן גבוה-הרמטכ"ל דאז, דוד (דדו) אלעזר, אמר ללוחמים ערב ההפלגה לטריפולי: "...זוהי פעולה חשובה מאד... זו פעולה ראשונה שאנחנו עושים אותה לגמרי יזום, מבלי שקודם ייהרגו יהודים... אלא פשוט, כמו שצריך לנהל מלחמה.. יש אויב, הוא אומר שיש מלחמה, שיאכל את זה!". על - מנת להבין את מלוא המשמעות של דברי דדו, חייבים לזכור כי שנת העבודה הצה"לית 1972-1973 הייתה אחת השנים הסוערות והחשובות ביותר במלחמה ההדדית בין ישראל למחבלים.

חשיבותו ההיסטורית של המבצע

א. מלבד היותו מבצע יזום ראשון (ולא מענה להתגרות) (היה זה גם מבצע משולב ראשון בהיקף כזה. לראשונה תקפו מן היס, שלובים זה בזה, כוחות של צנחנים, קומנדו ימי, צוללים הגנתיים וכן סטי"לים ומספר מסוקי - חילוץ, כשכולם יחד זוכים לגיבוי של חיל המודיעין, חיל הקשר וחיל האספקה.

ב. המרחק ליעדים: מעולם קודם לכן, לא הגיעו כל-כך הרבה חיילים יחד למקום כל-כך רחוק (להוציא מלחמות). 2 היעדים, שהותקפו בו-זמנית, מחנות נהר אל-באדר ואל באדווך, שוכנים על חוף היס, צפונה מטריפולי, במרחק קצר מהגבול הסורי, וכאמור, במרחק של יותר מ - 180 ק"מ מגבול ישראל. בין מחנה למחנה מפריד מרחק של 10 ק"מ.

ג. המבצע היה ניסיון ראשון להגיע לבסיסים עורפיים ושאננים יחסית של המחבלים, בתוכם התנהלה עבודת הכשרה והכנה של אנשים ואמצעים לביצוע פיגועים באירופה. במחנות, כך התברר, התאמנו טרוריסטים בני לאומים שונים ובמתקנים האחרים ייצרו כלי-טרור-החל ממוזודות מיוחדות להסתרת נשק ועד מכוניות תופת ומכוניות סליק, שהוברחו לאירופה - לפגוע ביעדים ישראלים.

ד. מבצע "ברדס 54-55" היה מעין מודל חי למבצע "אביב נעורים" - המבצע המפורסם ביותר מאותה תקופה. במסגרת מבצע זה פשטו כמעט אותם כוחות, בשיתוף יחידת עלית מיוחדת, אל לב ביירות בסיוע המוסקוויט וחיסלו בשנתם כמה מראשי אש"ף, תוך שהם אוספים מסמכים ומפוצצים מטות-פעולה.

לסיכום: אפשר לומר כי מבצע "ברדס" הניח יסוד איתן לתורת הפשיטות המשולבות והפיח בטחון וגאווה בקרב יחידות העילית. מימד נוסף: במסלול המבצע נעלמה, 31 שנה קודם לכן, סירת הכ"ג.

שטח הפעולה של המבצע, כפי שהוא משתקף בעיני המודיעין, הוא מרתק ביותר: טריפולי מצויירת בו כעיר נמל מובהקת, שבחופיה מתנהלת תנועה ערה של ספינות, מכליות וספינות דיג. צפונה לה, על גבול מחנה אל-באדווך חוות מכלי דלק, בתי - זיקוק ואזור מעגנים המאובטחים על-ידי שומרים חמושים. רצועת החוף, צפונית לטריפולי, מיושבת אוכלוסייה חקלאית צפופה יחסית. על-מנת להגיע ליעדים, על הכח שינחת מן היס יהיה לעבור פרדסים, חלקות מעובדות, איזורי חממות, כרמי זיתים, גדרות - אבן, טראסות ומחצבות. תאור המחנות: מחנה נהר אל-באדר: 11 ק"מ צפונית לטריפולי, נשלט על-ידי הפלשטינים, למרות שבמקום יש תחנת משטרה לבנונית. לשלטונות אין פיקוח על הנעשה. לרוב התושבים נשק אישי. חלקם אף נעים בו חמושים.

המחנה מוגן על-ידי חפירות ומקלעי נ"מ. התושבים מאורגנים במיליציה. קיימים פטרולים רגליים או שמירה מקומית. מי שתיאור מדוייק זה מעורר בו התפעלות, ראוי שימתין לתיאור היעד הראשון במחנה השני, אל-באדווי, שכינויו "גאולה 1".

"גאולה 1" הוא בסיס ימי של הפת"ח. מתאמנים בו ערבים וזרים. מבסיס זה יצאה בין השאר סירה ובה 14 מחבלים בדרכם לאירופה לביצוע פיגועים. כן יצאה מן הבסיס מכונית ממולכדת, אף היא בדרכה לאירופה (לפוצץ שגרירות ישראלית).

הבסיס שוכן על שפת הים. מתחת למבנים, שמשמשים את סוכנות הסעד והתעסוקה של האו"ם לחלוקת מזון-יש בונקרים ובתוכם חדרים. כאן מתקיימת פעילות עניפה. הכניסה מוסווית, ונראית כמו שער של חנות, עשוי מתריס מתכת, ומתרומם כלפי מעלה... מסביב, חומת אבן בגובה 2.5 מטרים ומעליה ברזלי זווית עם גדר-תיל. מדרום לחומה הצפונית, גדר תלתלית, עליה שלטי מיקוש ומתחתייה-מוקשים נגד אדם... בבסיס עצמו בונקרים ומבנה נוסף. בצד הדרומי-מערבי, בחצר, נמצאת עמדת מקלע גוריונוב ועמדת מקלע ד.ש.ק. ו R.P.G.1

בבסיס סגל קבוע של מחבלים ובעת מחזור אימונים, עלול מספרם לעלות. שיגרת האבטחה בלילה כוללת, בנוסף לאיוש עמדות המקלע, גם הצבת אמל"ח (כגון בזוקות מאולתרות) כלפי הים וסיוורם של 1-3 שומרים באיזור החנויות.

זהו, אם כן, התיאור, ואין פלא שהכל שיבחו, לפני ואחרי, את עבודת המודיעין המצויינת. הנתונים לא פסקו לזרום גם בעת ביצוע המשימה, בשטח.

גם באשר לפשיטה, אפשר לומר, כי תהליכי התכנון, ההתכונות והביצוע הם כמעט אופטימליים, שכן החפיפה בין מה שתוכנן ובין מה שבוצע היא הדוקה.

מה שבולט מייד לעין הוא לוח-הזמנים הקצר, שחייב תכנון מהיר ונוהל-קרב שאיפיינו אותו קיצורי-דרך. אלוף דורון רובין, ראש מה"ד, העיד לימים, כי לוח הזמנים הצפוף (4 ימים בלבד להכנה ולתירגול) לא פגע באיכות, שכן "היינו מאומנים בכל סוגי הלחימה, היה צורך רק לבנות מודל של היעד".

למרות-זאת, מי שמציץ בלויז של המבצע, מתרשם מן האינטנסיביות של האירועים, אף על פי שראשוניות הפשיטה וחשיבותה באשר להמשך הפעילויות מסוג זה, חייבו לכאורה מרווח נשימה ארוך יותר.

ביום ו', 16 בפברואר 1973 בשעה 14.30 זימן הרמטכ"ל את הקצח"ר תת-אלוף עמנואל (מנו) שקד והוריד לו פקודה, שעיקרה היה: כח בפיקוד הקצח"ר יפשוט על יעדי מחבלים... נהר אל בארד (ברדס 154 ואל-באדווי) ברדס 55). הכח יהרוג מחבלים במקום, יפוצץ את מתקניהם, יביא ממצאים מודיעיניים ושבוים בעלי חשיבות בלבד. מתוך דגשי הרמכ"ל לתא"ל שקד ניתן למנות את העיקריים:

א. ההגעה ליעדים צריכה להתבצע בהפתעה מוחלטת - ראשונים שפותחים באש צריכים להיות כוחותינו.

ב. יש לנקוט מאמץ מירבי כדי להמנע מפגיעה בנשים ובילדים.

ג. יש להמנע ממגע עם כוחות צבא לבנוניים ובמקרה שיתערבו להשתדל לא לגרום להם אבידות מרובות.

הרמטכ"ל הורה למפקדי חיל האוויר וחיל הים להעמיד לרשות מפקד הפעולה את כל הכוחות הימיים והאוויריים הדרושים לו, ולאפשר למפקדה הממונה (מקצח"ר) לקבוע את הרכב הכוחות והמבצעים. הרמטכ"ל קבע כי בגלל תנאי ירח באותם לילות, יש לבצע את הפעולה בליל 20/21.

דחייה אפשרית יחידה: הלילה שאחריו. עמנואל שקד יצא לפעול מייד. הוא זימן את קבוצות התכנון וביקש שיכללו בהן גם את מפקדי כוחות המשנה, ששהו כל אחד עם יחידתו במקומות שונים בארץ. כבר במוצ"ש, ליל 18 - 19, הציגו מפקדי כוחות המשנה את תכניותיהם לאישור הקצח"ר. במקביל, הורידו מפקדי הכוחות פקודות התרעה ליחידותיהם, שהיו אז באימון חורף.

ביום א' בבוקר, 18 בחודש, התקיים במפקדת השדה של חטיבת הצנחנים בנבי-מוסא שלב אישור התכניות. הרמטכ"ל, דדו, הביע שביעות-רצון מלאה מהתכניות. מפקד המבצע היה תא"ל מנו שקד. סגנו, אל"מ עוזי יאירי ז"ל היה מח"ט הצנחנים. הסמח"ט היה סא"ל עמוס ירון-והוא ויאיר התחלקו בפיקוד על הכוחות הפושטים. יאירי פיקד אישית על עשרות הלוחמים, שיצאו לתקוף את מחנה אל-בארד, שזכה לכינוי "אהובה". ירון פיקד על עשרות הלוחמים שתקפו את מחנה אל-באדווי, שזכה לכינוי "גאולה".

מפקדי כוחות המשנה של "אהובה" (1,2, ו-3) שנועדו לפשוט על 3 יעדים במחנה, היו אלה: סא"ל אמנון (ליפקין) שחק. שחק נועד לפשוט עם 23 לוחמים על "אהובה 1" - בסיס אימונים של הפת"ח ומתקן להסתרת אמל"ח בכלי-רכב. שחק היה אז מג"ד הנח"ל המוצנח. מפקד סירת הצנחנים סרן אבנר חרמוני וסגנו אבידע שור נועדו לתקוף עם 16 לוחמים את "אהובה 3" ובה: משרד ומחסן נשק של הפת"ח. את הבסיס הימי של הפת"ח ("גאולה 1") נועד לתקוף בראש 23 לוחמים רס"ן יצחק מרדכי. את המשרד של ארגון המאבק המזויין - "גאולה 2" - רס"ן דורון רובין, עם 23 לוחמים. בראש כח השייטת, שהיה אמור לתקוף את "גאולה 3" - עמד רס"ן גדי שפי. מפקד חיל הים במבצע היה אל"מ שבתאי לוי.

מהלך המבצע

יום המבצע: על מנת שלא יתגלו לעיניים סקרניות שעל הכרמל, יצאו הסטי"לים במרווחי זמן אל הים הפתוח, חלקם בלילה. הכוחות הפושטים, כמו גם סירות הגומי, הועמסו בלב ים. שעת ה-"ש"י נועדה לשעה 00.30.

כל כח נחת בחוף אחר. "כח אהובה" - חוף "לבן". "כח גאולה" - חוף "צהוב" ו"שחור". בזמן ההחפה, היו באיזור מספר סירות דיג, אך אור המנורות הבהיר סינוור את הדייגים והם לא הבחינו בכוחות. כן היו רגעי מתח מסויימים כאשר חלק מן הסירות נעלמו מעיני המכ"ס המכוון בסטי"לים. אך הן שבו ונתגלו במהרה ליד איזור המצופים. 2 הכוחות, יש לזכור, פעלו במרחק 10 ק"מ זה מזה.

עם הגיעם לחוף, התארגנו הכוחות לתנועה. בשלב זה הורדו האטימות מכלי - הנשק וממכשירי הקשר ושאר אמצעי הלחימה. חגורות ההצלה רוכזו בסירות והן הפליגו חזרה אל לב הים. מכאן, כבר היה המבצע בלתי-הפיך.

דווקא עובדה זו, היא שהעניקה מימד דרמאטי משהו ל-2 אירועים שארעו ללוחמי כח "אהובה" ובראשם - מח"ט הצנחנים, עוזי יאירי. עוד בשלב התנועה אל החוף, נתגלה לעיני כולם לפיד אש גדול, שאורו נראה למרחקים. מבדיקת המפה התברר כי זוהי אבוקת-ענק, בה נשרפת פסולת בתי הזיקוק בטריפולי. עובדה זו, לא הובאה בחשבון בעת התכנון.

כאשר נחת הכח על החוף, התברר כי האיזור כולו מואר כבאר יום, על אף שהאבוקה רחוקה למדי. על הכביש הראשי, הסמוך לחוף, אף נעו כלי - רכב בחופשיות שאננה. לפתע, הופיעה מכונית משטרה שנעצרה מול חוף הנחיתה. הכל קפאו אך דפיקות הלב לא נמשכו זמן רב. המכונית הסתלקה, אך בליבו של עוזי יאירי, כפי שתיאר אחר - כך, נותרה תחושת אי-נוחות ואי-בהירות. למרות זאת החליט להמשיך.

כח "אהובה" התארגן לתנועה במחסה הסוללה של מסילת הברזל. הבעייה העיקרית, בשלב הראשון, הייתה חציית כביש החוף, שהיה סואן למדי יחסית לשעה זו. הלוחמים עברו את הכביש בריצה שפופה, אחד אחד. מן הצד השני חיכה להם מצוק. במהלך הטיפוס עליו, נאלצו לא פעם לקפוא במקום, בניסיון להתמזג עם האבנים והשיחים הקוצניים, כאשר מכוניות לבנוניות חלפו בכביש באורות גבוהים.

כאשר התרכז כל הכח מעבר למצוק והחל בתנועה מזרחה, רווח מעט. התברר כי מכונית המשטרה לא הייתה אלא אירוע מקרי, מאותם אירועים ששום תכנון מוקדם לא יכול לחזות מראש. לעומת זאת, הגילוי הבא, שנתגלה לאנשי הכח כאשר הגיעו לאיזור הצפוני - מזרחי של חוות מיכלי הדלק, ייתכן שניתן היה לצפותו מראש. בקטע זה של הדרך, התברר כי ציר התנועה המתוכנן ליעד - שאמור היה לעבור על שלוחותיהן של הגבעות, שממזרח לחוות המיכלים-מואר על ידי התאורה של החווה. עובדה זו חייבה את עוזי יאירי להחלטה. למזלו, התברר מייד כי ניתן לנוע סמוך לגדר עצמה ודווקא ציר זה מאפשר תנועה בשטח מוצל.

יאירי החליט לשנות את ה"נתיב". מכאן ועד הנקודה שנקבעה כנקודת פיצול, לא אירעו עוד הפתעות. בינתיים, במרחק 10 ק"מ משם, עדיין היה כח "גאולה" בפיקוד עמוס ירון, בשלב ההתארגנות על חוף הנחיתה. בשל סיבות מצטברות, נוצר איחור של 55 דקות, עלה הירח והכח נאלץ לפעול בעת הנחיתה ביתר זהירות ואיטיות, כדי למנוע התגלות. מול החוף הייתה תחנת דלק מוארת. את שלב ההחפה של "כח גאולה" ביצעו אנשי שייטת בפיקוד רס"ן אילן אגוזי.

בינתיים, הודיע מפקד המבצע, מנו שקד, שהיה על סטי"ל בלב ים, למפקד כוחות "אהובה", עוזי יאירי, להמתין בנקודת הפיצול ודחה את שעת ה- "ש"י ברבע שעה. כח "גאולה" התארגן באותה שעה והחל לנוע. כבר בשלביה הראשונים של ההליכה, נתקל הכח בבעיות מעבר של שוברי - רוח. ציר התנועה עבר לאורך חלקות מעובדות רבות.

כל חלקה הייתה מעובדת בשוברי רוח מ"עשב פילי". הללו חייבו פרצות באמצעות מזמרות. בעייה זו הובאה בחשבון והכח אכן צוייד ב-2 מזמרות. אך עד מהרה התברר כי לא די בהן. קצב

ההתקדמות הואט והכח השמיע רעשים, שהוגדרו אחר-כך על - ידי עמוס ירון כ"רעשים כבדים". לירון לא נותרה ברירה. הוא שינה את הנתיב וקיבל שעת "ש"י חדשה התקיפה: כל אחד מ - 2 הכוחות התפצל לכוחות משנה, אשר רצו ליעדיהם, תוך יישום הידע המודיעיני המדוייק והפגנת יכולות הלחימה, שרכשו במשך שנים של אימונים. ההתפתחות הדרמטית ביותר הייתה פציעתו הקשה של רס"ן אילן אגוזי. אירוע זה התרחש בכח המשנה של רס"ן דורון רובין ("גאולה 2"), שהסתער על משרדיו של "ארגון המאבק המזויין". בשלב מסויים הטיל אחד מחיילי השייטת רימון אל חלון מסורג - פעולה אסורה לפי תורת הטלת הרימון. הרימון פגע בסורג וחזר ונפל סמוך לחוליית האבטחה. רס"ן אגוזי שקל את המצב במהירות והתקרב לרימון, כדי להשליכו שוב. כשהרים אותו-התפוצץ בידו. כף ידו נקטעה, עינו נפגעה, והוא ספג רסיסים בכל הגוף, אך מנע הרג כל החולייה. 4 מלוחמי נפצעו קל. על אף פציעתו המשיך אגוזי לפקד על הכח, עד אשר איבד את הכרתו. הטיפול בו גרם עיכוב לכל כח "גאולה", והוא פונה, לבסוף, על-ידי מסוק, שבאומץ לב רב נחת בלב מחנה הפליטים. מפקד המחנה כנראה לא נמצא במקום. ייתכן שנהרג יחד עם עוד כמה מחבלים, שישנו בבונקרים בשעה שהכח פוצץ את המבנים. התרשומות אינן מספרות על כך. ראוי לומר, כי במהלך התקיפה נפצע סרן אבנר חרמוני מרימון וסגנו לקח את הפיקוד. איתו נפצעו 3 מחייליו. המחבל היחיד שהכוחות לקחו איתם מאיזור הפעולה היה מדריך קומנדו ממוצא טורקי, שנלכד באופן אישי על-ידי יצחק מרדכי.

הכוחות שהו בשטח כשעתיים ולאחר שסיימו את משימותיהם, פוצצו את היעדים, לקחו את שצריכים היו לקחת והתפנו. בין השעות 08.35-09.15 נכנסו כל הסטי"לים בחזרה לנמל חיפה.

סיכום

אפשר לומר שעל אף התקלות, הקלות לפי מושגים של מבצעים כאלה-המבצע היה הצלחה בולטת. בפעולה נהרגו כ - 45 מחבלים ונפצעו כ - 60. הושמדו הבסיסים ונלקחו מסמכים. למחרת טענו, כרגיל, המחבלים כי צה"ל תקף מטרות אזרחיות. הם הכחישו את הודעת ישראל כאילו אומנו במקום טרוריסטים ומתנדבים זרים. עיתונאים מערביים אישרו את טענות ישראל בדבר הימצאות מחבלים זרים במחנות שהותקפו.

עורך העיתון "אל חאוודת" הלבנוני פירסם מאמר מערכת, בו כתב כי הפעולה הוכיחה עליונות ישראלית בכל שלבי התכנון והביצוע. לדבריו, הודות לדיוק המידה, נמנעה מהישראלים כל שגיאה. הם הצליחו לנחות, לחדור לעומק 800 מטרים, לשהות יותר משעתיים על החוף ולתקוף מחנות עם כח שנוע בין 50 ל - 100 אנשים. כן טען, כי במחנות אלה התאמנו אנשי קומנדו ומומחי חבלה (ואלה התוצאות העלובות). "שום מדינה ערבית איננה מסוגלת לבצע מבצע שכזה" הוא אמר.